

Zatękanie do Ustawy o muzeach
organizacji, funkcji działalności,
instytucji kultury oraz programu działalności
instytucji kultury zamieszczonej w dniu 22.12.2022r.
Muzeum

Jeśli chcemy by wszystko pozostało tak jak jest,
wszystko musi się zmienić.
Giuseppe Tomasi di Lampedusa

Program działania Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie na lata 2023-2025

Wstęp

Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, podobnie jak inne instytucje kultury, zmienia się tak jak otaczająca rzeczywistość, przechodzi ewolucje w zakresie pełnych funkcji i zadań. Tematyka, jaka się zajmuje, jest wszechstronna i złożona, wymagająca zróżnicowanych kompetencji i interdyscyplinarnej wiedzy. Humanistyka spotyka się z naukami przyrodniczymi i technicznymi, co ze specyfiką i złożonością współczesnego rolnictwa ma niewątpliwą wpływ na określanie działań statutowych i misję, jaką ma muzeum pełnić wobec społeczeństwa.

Będące podstawowym podmiotem zainteresowań muzeum polskie rolnictwo i przemysł rolno-spożywczy przeszły z XX wieku w XXI wiek z okresu mechanizacji do intensyfikacji, do rolnictwa mającego charakter przemysłowy, rolnictwa opartego na badaniach naukowych (biotechnologia, rośliny modyfikowane genetycznie, uprawy bezglebowe, fermy produkcji mleka czy mięsa). Liczą się efekty finansowe, przyrost dochodu dla producentów żywności. Jednocześnie trudno jest pogodzić wzrost produkcji rolnej z ochroną środowiska naturalnego. Intensyfikacja produkcji rolnej, dążenie do nieposkromionego „postępu” budzą społeczne obawy przed szkodliwym oddziaływaniem rolnictwa na przyrodę (zagrożenie bioróżnorodności, skażenie środkami ochrony roślin, emisja gazów cieplarnianych, zanieczyszczenie powietrza, gleby i wody), co wymaga w naszej działalności podkreślenia znaczenia zrównoważonego rozwoju rolnictwa z uwzględnieniem potrzeb ochrony środowiska. Stąd wobec coraz większej, wręcz powszechnej utraty kontaktu z rolnictwem i życiem na wsi przez społeczeństwo naszego kraju szczególna rola muzeum w edukacji pozwalającej zrozumieć znaczenie rolnictwa w przeszłości naszego narodu i wpływu na teraźniejszość oraz kształtowanie przyszłości. Coraz bardziej zacierają się różnice między miastem a wsią. Szybkość zmian zachodzących na wsi powoduje, że coraz trudniej ją rozumiemy. Poznanie historii, sposobów gospodarowania w przeszłości, zrozumienie życia naszych przodków i wartości, którym się kierowali przez długi okres historii, ma pobudzać do refleksji i przeświadczenia, że rolnictwo dotyczy każdego z nas, że nasze korzenie tkwią w rolnictwie. I tak jak roślina nie może żyć bez korzeni, tak każdy z nas nie może funkcjonować bez poznania przeszłości narodu i podstaw jego istnienia. Chcąc temu wyjść naprzeciw, muzeum musi sprostać zmieniającym się, często sprzecznym i różnorodnym oczekiwaniom widza muzealnego.

Wielofunkcyjny charakter muzeum wymaga jego twórczego rozwoju, a chcąc podtrzymać obecność w muzeum szeroko pojętej publiczności, musimy poszukiwać nowych rozwiązań w metodach eksponowania zbiorów, sposobów informowania i komunikacji z widzami, atrakcyjności form przekazu nie tylko w przestrzeni rzeczywistej, ale także coraz silniej w przestrzeni wirtualnej. Ogromny potencjał tkwiący w nowych technologiach informacyjnych i komunikacyjnych musi przyczynić się do zwiększenia dostępności i poprawy funkcjonowania naszego muzeum w najbliższych latach. Wykorzystamy przy tym pozytywne doświadczenia z pracy w czasie pandemii Covid-19, także w postaci świadczenia na rzecz środowiska lokalnego. Ostatnie relacje z najbliższym otoczeniem mówią wiele o potrzebie budowania zaufania tej społeczności do muzeum w Szreniawie oraz podobnie do jego oddziałów. Wyjść powinniśmy w najbliższe sąsiedztwo, nie zamykać się w swojej lokalizacji, docierać do najbliższego otoczenia i tworzyć grupy uczestników świadomych celów działalności muzeum i jego oddziałów. Musimy stawać się muzeum partycypacyjnym. Mieszkańcy nie mogą dowiadywać się o działaniach muzeum ostatni, obowiązkiem musi stać się budowanie społecznego zaufania i wsparcia dla naszych poczynań.

Celem naszym winno stać się budowanie wizerunku instytucji, która nie tylko skupia się na realizacji tradycyjnych funkcji polegających na gromadzeniu, konserwacji, interpretowaniu i upowszechnianiu zbiorów oraz edukowaniu społeczeństwa. Musimy stawać się instytucją, która stymuluje rozwój kultury i nauki, jest miejscem atrakcyjnego spędzania wolnego czasu, akceptującą nowe technologie i modele zarządzania. Instytucją przedsiębiorczą, stawiającą na zrównoważony rozwój. Kluczowe znaczenie wina mieć troska o środowisko i przeciwdziałanie niekorzystnym jego zmianom. Zintensyfikować musimy rozpoczęte już przecież wykorzystanie naszych kolekcji do tworzenia wystaw, wydarzeń, lekcji muzealnych i tworzenia projektów edukujących społeczeństwo na temat zagrożeń środowiska przyrodniczego i przeciwdziałania jego degradacji. Promowanie kultury zrównoważonego rozwoju wymaga zmiany zachowań ludzi, obejmując zarówno praktyczną działalność, jak i aspiracje społeczne, a także wyznawane wartości i przekonania. W ten sposób zasłużymy na miano instytucji realizującej ważny model współczesnego muzeum rolnictwa - „zielonego muzeum”. Muzeum przedstawiającego zwiedzającym wzorce zachowań i będącego pomocnym w zrozumieniu koniecznych ograniczeń związanych z ochroną środowiska, w którym żyją. Przyczynić się to może do zachowania bioróżnorodności, tak istotnej dla kultury narodowej. Realizując wiele funkcji, także przecież sięgających poza tradycyjne pojmowanie muzeum (przy rosnącej popularności naszego muzeum) nie możemy zapominać o działaniach na rzecz społeczeństwa obywatelskiego, nowoczesnie pojmowanego patriotyzmu i praw człowieka czy równouprawnienia i tolerancji.

Możemy stać się miejscem pełniącym różne funkcje społeczne, w tym działać na rzecz uzdrowienia wzajemnych relacji grupowych, jak i osobistych. W czasie narastającej izolacji społecznej (do czego przyczyniła się także pandemia i nowoczesne środki komunikacji) staliśmy się miejscem spotkań jednostek, rodzin i różnych grup chcących uczestniczyć w wydarzeniach muzealnych, gromadzić się i rozwijać wzajemne więzi i relacje. Służyć temu powinna dbałość o właściwą interpretację treści przekazywanych w muzeum przez przewodników czy prezentowanych na ekspozycjach i podczas wydarzeń muzealnych. Pozwoli to uniknąć niewłaściwego odbioru naszych działań, płynącego często z emocjonalnego podejścia do problemu a wynikającego z poglądów religijnych, politycznych czy postaw kulturowych.

Wskazane wyżej strategiczne dla muzeum obszary i cele działania stanowiąc będą o sukcesie (lub nie), który mierzyć będziemy nie tylko liczbą zwiedzających, ale także „wkomponowaniem” się naszej instytucji w rozwój i życie społeczności lokalnych, a także działań na rzecz rozwiązywania problemów globalnych naszego województwa i kraju (społeczeństwo obywatelskie, problem ochrony środowiska, prezentacja wartości, zrównoważony rozwój, partycypacja, muzeoterapia, muzeum mediacji i dialogu).

Zabiegać będziemy, ażeby muzeum stało się obszarem wzmożonego ruchu turystycznego, w tym także miejscem na spędzanie wolnego czasu. Nie będziemy przy tym zapominać o podstawowej misji muzeum - ochronie dziedzictwa narodowego z zakresu rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego. Stąd gwarantujemy miejsce i odpowiedni poziom konserwacji muzealnej, właściwe warunki magazynowania zbiorów, a w szczególności zadbamy o planowe i odpowiedzialne ich gromadzenie. Jako instytucja narodowa musimy zapewnić jej należytą pozycję wśród muzeów w kraju, a także w rodzinie muzeów rolniczych na świecie.

Przypomnieniu osiągnięć naszego muzeum służyć będą obchody 60. rocznicy powstania naszej instytucji (2024 rok) oraz 150-lecia muzealnictwa rolniczego w Polsce (2025 rok). Najbliższe lata wykorzystamy na przygotowanie tych jubileuszy, w czasie których ocenimy i pokażemy dorobek muzealnictwa rolniczego w Polsce i wkład naszego muzeum w ten dorobek.

Podstawy organizacyjno-materialne

Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego to obecnie siedziba w Szreniawie oraz pięć tematycznych oddziałów (w nawiasie rok powstania):

1. Muzeum Przyrodniczo-Łowieckie w Uzarzewie (1982),
2. Muzeum Wikliniarstwa i Chmielarstwa w Nowym Tomysłu (1985),
3. Muzeum Pszczelarstwa w Swarzędzu (1999),
4. Muzeum Gospodarki Mięsnej w Sielinku (1995),
5. Muzeum Urządzeń Wodnych w Jaraczu (1981).

Nie przewidujemy w najbliższym czasie zmian w zakresie sieci i kompetencji oddziałów.

W wyniku długoletnich dyskusji i starań Ministerstwo Rolnictwa w 1964 roku utworzyło Muzeum Rolnictwa (Zarządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 4 lipca 1964 roku) i nadało mu pierwszy statut (21 września 1964), który określił podstawowe cele i zadania placówki. Za siedzibę wybrano Szreniawę k. Poznania, a zasięgiem swojej działalności muzeum obejmowało cały kraj. Już pierwsze kierownictwo muzeum i jego pracownicy nawiązywali do ogromnego dorobku i tradycji Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie, które zlikwidowane zostało w 1951 roku. Zamierzamy w naszej działalności do tego dorobku nie tylko sięgać, ale wzbogacać go i twórczo rozwijać. W setną rocznicę (1975 r.) powstania warszawskiego muzeum nasza placówka uzyskała status instytucji narodowej. Z upływem czasu muzeum rozszerzało zakres swego działania, uzyskało nową obowiązującą do dzisiaj nazwę Muzeum Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w (1986 r.), zostało wpisane (1998) do Państwowego Rejestru Muzeów (nr PRM 31/98), co stawiało je w szeregu wiodących instytucji w kraju. Rok 1998 przyniósł także zmianę organizatora (po 34 latach) z ministra właściwego ds. rolnictwa na Samorząd Województwa Wielkopolskiego (Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 1998 r., Dz.U.nr 148, 1998 r. poz. nr 97). Jednakże w wyniku podpisanych porozumień i zmian w statucie (umowa z dnia 11 grudnia 2004 r. oraz umowa z dnia 23 grudnia 2021 r.) minister właściwy ds. rolnictwa pozostaje współorganizatorem muzeum. Nadzów ogólny nad instytucją sprawuje minister właściwy ds. kultury, a nadzór bezpośredni Zarząd Województwa Wielkopolskiego.

Obowiązujący dzisiaj statut (uchwała numer XVIII/821/14 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 31 marca 2014 r.) oraz regulamin organizacyjny (Uchwała Zarządu Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 lipca 2013 r.) nie straciły w swoich podstawowych założeniach na aktualności i nie wymagają zasadniczych zmian. Niemniej upływający czas wskazuje na potrzebę ich analizy i ewentualnych korekt. Dotyczyć to może chociażby powołania stanowiska głównego specjalisty ds. kontaktów zewnętrznych czy stanowiska ds. parków i ogrodów.

Także ważnym zadaniem jest utworzenie pracowni digitalizacji zbiorów muzealnych czy organizacyjnego umocowania tak popularnej pracowni gastronomicznej z jej techniczną obsługą.

Ważnym zadaniem będzie przegląd procedur ISO (obowiązujących od 2008 r.), które co prawda są uaktualniane na bieżąco, ale ich praktyczne funkcjonowanie nie zawsze przynosi oczekiwane efekty. Zastanović się musimy nad „uwolnieniem” od obowiązków wydawniczych działu edukacji, którego większe znaczenie coraz bardziej uwidacznia się w działalności muzeum. Utworzyć należy stanowisko pracy koordynatora procesu wydawniczego w muzeum. Wprowadzone zarządzeniem dyrektora muzeum z dnia 2 kwietnia 2005 roku zasady kontroli zarządczej muszą być nie tylko respektowane, ale także powinny uwzględniać wnioski wynikające z audytów wewnętrznych. Te dokumenty i przejęte zasady działania muszą odnosić się do uwag pracowników, a także przewidywać szkolenia w praktycznym ich stosowaniu. Chcąc podnieść motywację pracowników, musimy koniecznie dokonać zmian legislacyjnych, które pozwolą na większą sprawność komórek organizacyjnych i stanowisk pracy i umożliwią adekwatnie i sprawiedliwie oceniać efekty i zaangażowanie w pracy.

Przewiduję zatem w ramach dążenia do usprawnienia funkcjonowania i organizacji muzeum przegląd i uaktualnienie do bieżących potrzeb i realizowanych zadań dotychczas obowiązujących zarządzeń i wewnętrznych przepisów.

Odrębnym zadaniem będzie bieżąca analiza ochrony muzeum, w tym szczególnie ochrony zbiorów, które stanowią podstawę istnienia muzeum. Obok Szreniawy dotyczy to tych oddziałów, gdzie nie przewiduje się ochrony fizycznej (Uzarszewo, Nowy Tomyśl).

Kontynuować będziemy aktywizację oddziału w Sielinku. Zainteresowanie władz gminy Opalenica powoduje, że istnieją szanse na ożywienie działalności tego oddziału i opracowanie zasad ograniczonego funkcjonowania zbliżonego do tzw. „otwartego magazynu”. Permanentne trudności muzeum z powierzchnią magazynową pozwalają utwierdzać się w decyzji do tego typu rozwiązania w przypadku tej placówki. Fakt, że jest to jedyne w Polsce i prawdopodobnie jedyne tak bogate w artefakty muzeum tego typu w Europie, przybliży nas do tej decyzji.

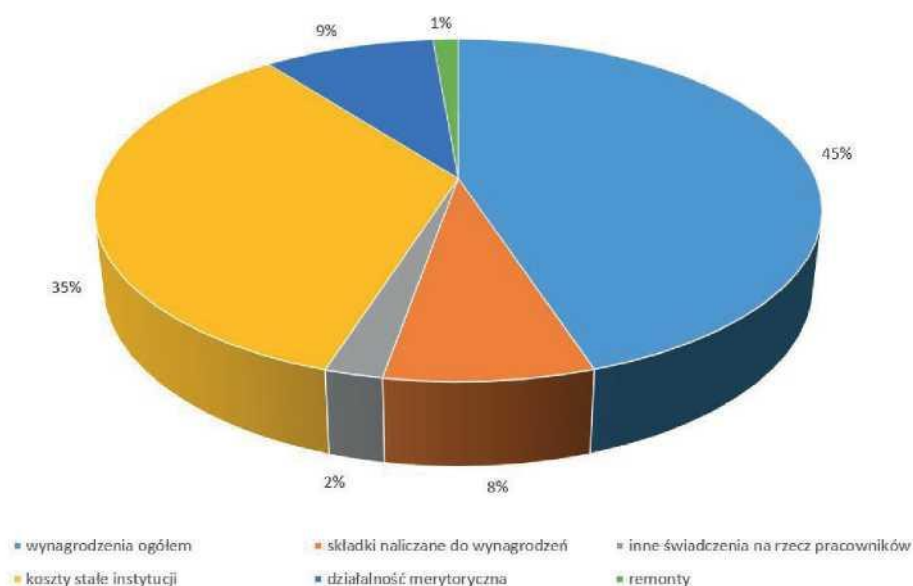
Finanse

Finanse muzeum, utrzymanie muzeum w dobrej kondycji finansowej są niezwykle ważne dla jego funkcjonowania, a w wielu aspektach wręcz zasadnicze. Szczególnie uwidacznia się to przy możliwościach płacowych (średnia płaca brutto w 2022 r. to 4561 zł - fundusz płac stanowi blisko 50% wydatków), potrzebach remontowych i wydatkach infrastrukturalnych.

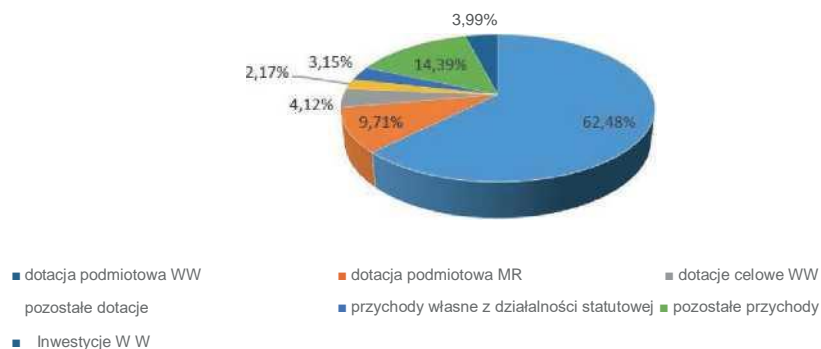
Natomiast koszty działalności merytorycznej to niespełna 10% budżetu. Istotnym zatem będzie nie tylko utrzymanie dotychczasowych źródeł finansowania, ale również odważne sięganie po inne, możliwe do pozyskania środki, także pozabudżetowe. Obok Samorządu Województwa Wielkopolskiego, który ponosi główny ciężar utrzymania instytucji, oraz Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (obecnie około 11% kosztów) liczyć się będzie wsparcie ze strony samorządów lokalnych (Swarzędz, Nowy Tomyśl, Oborniki, Powiat Poznański) oraz organizacji, stowarzyszeń oraz instytucji związanych z rolnictwem. Sięgać będziemy po środki z programów Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, Funduszu Ochrony

Środowiska czy Fundacji Kórnickiej oraz po fundusze promujące produkcję rolniczą i żywnościową. Jest to już obecnie poważne źródło dofinansowania wielu przedsięwzięć muzealnych. Także osiąganie dochodów własnych przez muzeum nie może być obojętnym czy być może nawet wstydlivym w naszej działalności. Nie mogą jednak te starania przesłaniać podstawowego celu działalności muzeum, jakim jest ochrona dziedzictwa kulturowego wsi i rolnictwa. Dlatego też działając w systemie gospodarki rynkowej, musimy skutecznie godzić społeczną misję muzeum z jego otoczeniem rynkowym, prokonsumpcyjnym. Koniecznym jest utrzymanie aktywnej postawy pracowników, działania przedsiębiorczego i sprawnego zarządzania instytucją. Wykorzystywanie wielu doświadczeń i sposobów działania podmiotów sfery gospodarczej (efektywność ekonomiczna, analiza SWOT, nowoczesne podejście do zarządzania zasobami kadrowymi) pozwoli stać się konkurencyjnym wobec szeregu propozycji sfery gospodarczej tzw. rynku „wolnego czasu”. Zasoby finansowe jawią się więc jako nierozłączny element realizacji misji i celów rozwojowych muzeum, a ich skuteczne zdobywanie (szczególnie poza sferą budżetową) to fundament aktywnej jego postawy. To co wiąże się z budżetem i ma wpływ na rezultaty funkcjonowania muzeum i zakres jego oddziaływania na społeczeństwo, ma ścisły związek z wielkością środków przeznaczonych na tzw. działalność merytoryczną i skuteczny marketing. Ten ostatni powinien stać się bardziej istotnym elementem zarządzania muzeum. Musi być pojmowany jako integrujący system funkcjonowania całego muzeum, angażujący wszystkich pracowników, a szczególnie tzw. „pierwszej linii”. Podobnie jest z ideą przedsiębiorczości w muzeum, która musi przyświecać wszystkim pracownikom świadomym odpowiedzialności za losy placówki, w której pracują. Duch inicjatywy, otwartość na podejmowanie ważnych wyzwań, rzutkość, pomysłowość i zaradność w ich rozwiązywaniu, przy zachowaniu dialogu kierownictwa muzeum z pracownikami przy tworzeniu nowych projektów i pomysłów, a może wręcz na polu idei czy wartości, przyświecać będą podczas realizacji celów statutowych. O takie wytworzenie klimatu wśród załogi będziemy zabiegać poprzez poprawę komunikacji wewnętrznej z pracownikami, bo przecież ich zaangażowanie i aktywność to fundament sukcesu. Chcę przez to powiedzieć, że wymiar ekonomiczny funkcjonowania Muzeum jest ważny, ale w wielu wypadkach to nie kwestie finansowe stanowią kluczowy problem w rozwoju naszej instytucji. Najistotniejszymi

Plan finansowy Muzeum 2021

Finansowanie Muzeum w 2022 roku (plan)

wydają się być motywacja i gotowość do wzajemnej współpracy, pomysły i zaangażowanie w ich realizację, partnerstwo i zaufanie, a także otwartość na środowisko lokalne, w którym działamy. Pomijanie tych elementów w naszej działalności doprowadzić może do negatywnego obrazu w oczach zwiedzających i organizatorów muzeum.

Jest zatem oczywiste, że nie możemy nie mieć na uwadze powyższych aspektów i zajmować się tylko działalnością komercyjną, lecz prowadzić ją wtedy, gdy są ku temu stworzone odpowiednie warunki, i w ten sposób pozyskiwać dodatkowe środki na utrzymanie muzeum.

Znaczący wzrost kosztów utrzymania muzeum spowodowany narastającą inflacją, rozwojem infrastruktury, zwiększeniem wydatków na przeglądy stałe, płace, a szczególnie związanych z cenami energii i usług musi mobilizować do efektywnego wykorzystania środków, racjonalnego i oszczędnego ich wydatkowania. Analiza wszystkich obciążeń finansowych, stosowanie przed każdym realizowanym projektem analizy SWOT, zwracanie uwagi na eliminację zbędnych wydatków związanych z pracownikami, a szczególnie z kadrą kierowniczą, musi być nadal codziennym wyzwaniem dla wszystkich.

Zwracać będziemy szczególną uwagę na relację pomiędzy kosztem działań muzealnych a efektami, jakie przynoszą dla realizacji misji muzeum. Dotyczyć to musi nie tylko infrastruktury, planowania remontów i inwestycji, ale przede wszystkim merytorycznych aspektów działalności placówki - czy to zakupu i uzupełniania zbiorów, kosztów konserwacji i wydawnictw muzealnych, ale także prezentacji zbiorów na wystawach i prowadzenia działań edukacyjnych przez muzeum.

Remonty i zakupy inwestycyjne

Wykonana w ostatnim czasie modernizacja większości pawilonów wystawienniczych i wystaw w Szreniawie (zakończona w 2019 r.) nie zwalnia od troski o zachowanie w dobrej kondycji infrastruktury i zwrócenia uwagi na oddziały muzeum oraz dalszą realizację koniecznych prac modernizacyjnych i rozwojowych.

W Szreniawie zaktualizować i uszczegółwić należy trzeci już etap rewitalizacji i rozbudowy wybranych obiektów zespołu pałacowo-folwarcznego z parkiem i polami oraz przyległymi terenami. Chcąc optymalizować działalność narodowej instytucji, jaką jest muzeum, i zapewnić jej rozwój w kolejnych latach, należy doprowadzić do końca starania o pozyskanie terenów przyległych, a zarządzanych przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, bez których nie będą mogły być realizowane plany rozwojowe i modernizacyjne.

Dotyczy to działek znajdujących się w obrębie Rosnowo-Szreniawa o numerach ewidencyjnych 11/4 o powierzchni 13/7 ha, 16/4 o powierzchni 4,6 ha oraz 17/27,17/29,17/31,17/37 o łącznej powierzchni 0,5 ha oraz gruntu obecnego parkingu, którym zarządza PKP.

Po długoletnich staraniach w roku bieżącym w planie zagospodarowania przestrzennego terenu Gminy Komorniki uchwalonego przez Radę znalazł się zapis umożliwiający wznowienie starań o pozyskanie ww. gruntów. Po uzyskaniu tych terenów należy dopracować koncepcję modernizacji muzeum zakładającą między innymi na terenie Szreniawy:

- modernizację pawilonu wystawienniczego (istnieje koncepcja) nr 1 i 12,
- rozbudowę wiaty maszyn ciężkich i budowę wiaty „bliźniaczej” na folwarku z przeznaczeniem na ekspozycję maszyn rolniczych,
- budowę drugiego budynku recepcji z przeznaczeniem na sklep muzealny oraz sale edukacji ekologicznej i żywnościowej,
- rozbudowę pomieszczeń inwentarskich ptactwa domowego i świniami,
- modernizację wieży widokowej „Mauzoleum Bierbaumów”,
- zabezpieczenie ekspozycji agrolotnictwa (o ile nie przystąpi się do realizacji programu na terenach przyległych),
- wybudowanie zbiorników retencyjnych wód opadowych (istnieje koncepcja),
- wykonanie instalacji fotowoltaicznych wg zleconej koncepcji,
- zakończenie modernizacji dróg wewnętrznych z dojściem do wieży Bierbaumów.

Realizacja niektórych z wymienionych tematów niewątpliwie wpłynie na zmniejszenie kosztów utrzymania i zwiększenie przychodów.

- kolei na gruntach przyległych (po ich pozyskaniu) znaleźć się powinny:
- agrolotnictwo,
- wielkopolska wioska edukacyjna, której rolą ma być prezentacja i kształcenie w zakresie ginących zawodów oraz zaplecza hotelowo-gastronomicznego,
- dalsze zaplecze magazynowania pełniące funkcję magazynu otwartego i magazynu specjalistycznego, gdyż obecne mimo rozbudowy okazują się niewystarczające,
- centrum konferencyjno-edukacyjne,
- otwarte tereny zielone edukacji ekologicznej i przyrodniczej dla zwiedzających i mieszkańców gminy Komorniki,
- pracownie renowacji i modernizacji zbiorów.

Przy sprzyjających okolicznościach i możliwościach sfinansowania tak ambitnych założeń rozwojowych muzeum należy rozważyć ich realizację w jednym programie, względnie rozłożyć na etapy.

Do powyższych założeń dodać należy plany rozwoju oddziałów, zaznaczając, że muzeum Przyrodniczo-Łowieckie w Uzarzewie, obchodzące w tym roku swój jubileusz 45-lecia działalności, w dalszym ciągu nie ma rozwiązanych problemów własnościowych. Stąd konieczność unikania, poza niezbędnymi związanymi z remontami bieżącymi (elewacja pałacu i powozowni), poważnych nakładów do czasu wyjaśnienia tej sprawy.

Wobec narastających kosztów dzierżawy budynków i terenu Muzeum Pszczelarstwa w Swarzędzu, które ponosimy na rzecz Instytutu Weterynarii w Puławach, intensywnych starań w Ministerstwie Rolnictwa, które jest współorganizatorem obydwu instytucji, wymaga uregulowanie wysokości opłat czynszu. Dlatego wszel-

kie wydatki związane z tym oddziałem odnoszą się, podobnie jak w przypadku Uzarzewa, do działalności bieżącej, a szczególności zachowania i konserwacji zbiorów. Podtrzymać należy zainteresowanie władz Samorządowych Gminy i Miasta Swarzędz, które partycypuje w kosztach utrzymania oddziału.

Zainteresowanie władz samorządowych miasta i powiatu nowotomyskiego oraz gminy Miedzichowo funkcjonowaniem szlaku wikliny sprzyja włączeniu się oddziału w Nowym Tomysłu w jego organizację i bieżącą działalność. Natomiast deklaracje wsparcia związków producentów szparaga i chmielu zobowiązuje kierownictwo muzeum w Szreniawie do dalszych zabiegów o rekonstrukcję obory olenderskiej zamykającej obiekt siedziby oddziału. Znajdą się tam dwie ekspozycje dla tych produktów oraz sala wystaw czasowych i pomieszczenia magazynowo-administracyjne.

W najbliższym roku (2023) po uzyskaniu stosownych dokumentów nastąpić powinna rozbudowa budynku głównego tego oddziału o pomieszczenia wejściowe z kasą i z sklepikiem muzealnym. Wiąże się to z wybudowaniem przez władze Nowego Tomysłu parkingu przed muzeum. Pilnym zadaniem staje się wymiana tzw. „karp” (stare ulegają degradacji) dla uprawy chmielu, które uatrakcyjniają ekspozycję plenerową oddziału.

Oddział w Jaraczu kontynuować będzie remont elektrowni wodnej oraz modernizację (po przeprowadzonej w roku bieżącym fumigacji) ekspozycji młyna wodnego z jego zabytkowymi pomieszczeniami produkcyjnymi. Prac koncepcyjnych i projektowych wymagać będzie odtworzenie i rekonstrukcja wodnych urządzeń przemysłu wiejskiego w postaci olejarni, kuźni napę-

dzanych kołami wodnymi. Do realizacji tych zamierzeń, pomimo istnienia planów, ze względu na brak środków nie przystąpiono w latach poprzednich. Aktywizacji muzeum sprzyja funkcjonowanie „Szlaku młynów i wiatraków” z Jaraczem jako jego centrum. W roku następnym poprawić musimy estetykę wejścia do domu młynarza z placem zewnętrznym i pergolą.

Kontynuować będziemy modernizację budynku administracyjnego w Szreniawie, która przewiduje remont instalacji i kanalizacji wodnej, podłóg i wymianę drzwi oraz malowanie ca-

łego wnętrza obiektu. Podobnie (etapowo) po wykonaniu dokumentacji będziemy wymieniać okna w tzw. rządcówce. Remonty bieżące będą prowadzone w pomieszczeniach folwarcznych (dachy, okna, ogrzewanie) oraz prowadzone będą naprawy dróg wewnętrznych. Podobnie działać będziemy w kierunku modernizacji kolejnych magazynów zbioru (wymiana wyposażenia, ochrona p.poż., zagrożenia wilgotnością i owadami) i pomieszczeń pracowni edukacyjnych.

Podjęcia działań już w przyszłym roku wymaga poprawa przechowywania cennych zbiorów ikonograficznych (odpowiednie warunki klimatyczne, sprzęt do konserwacji i zabezpieczania). Dokonywać będziemy systematycznego uzupełniania regałów i krat pomostowych nowego magazynu, co umożliwi zwiększenie powierzchni magazynowej i zapewni poprawę stanu dotychczas przechowywanych obiektów w namiotach i na otwartej przestrzeni. Także doposażenie magazynu M22 w sprzęt (opracowana koncepcja wyposażenia) doprowadzi do optymalnego wykorzystania powierzchni magazynowej. W celu usprawnienia komunikacji wewnątrz muzeum zakupić należy wózek akumulatorowy wraz z przyczepą oraz ciągnik ogrodniczy wraz ze sprzętem do obsługi prac w parku i sadzie. Organizacja pracowni digitalizacji zbiorów wymagać będzie w najbliższych latach skanerów, aparatu fotograficznego i oprogramowania. Uzyskamy w ten sposób zwiększenie ilości udostępnionych już zbiorów w sieci informatycznej i na stronach muzeum.

Podjęcie prac remontowych i rozwojowych wymaga przygotowania aktualnej dokumentacji projektowej i kosztorysów, na co trzeba będzie zabezpieczyć odpowiednie środki. Już w przyszłym roku dotyczyć to będzie wierzy Bierbaumów, obory w Nowym Tomysłu czy dokumentacji obiektów w Jaraczu, a także remontu budynku administracyjnego i okien rządcówki. Dbłość o odpowiednie wyprzedzenie prac dokumentacyjnych zapewni pozyskanie środków, jak i usprawni prowadzenie tych zadań.

Merytoryczna działalność muzeum

Zbiory

Od początku powołana do życia muzeum w Szreniawie (1964 r.) gromadzi i opracowuje artefakty dotyczące dziejów rolnictwa, wsi i przemysłu spożywczego. Do końca 2021 roku kolekcja muzeum liczy przeszło 23 000 jednostek inwentarzowych, z czego przeszło 50% to dary. Zgromadzone zabytki dotyczą takich dziedzin, jak np. etnografia, historia, technika rolnicza, sztuka i przyroda oraz ikonografia. Obok tego zgromadziliśmy przeszło 37 000 woluminów czasopism i książek, 22 569 jednostek w archiwum naukowym. Archiwum ikonograficzne posiada przeszło 11 000 inwentarzowych fotografii oraz 1160 tułów filmów o tematyce rolniczej, które są w zdecydowanej większości zdigitalizowane. Przystąpiliśmy także do digitalizacji pozostałych naszych zbiorów, mimo braku profesjonalnej pracowni, którą zamierzamy w najbliższym czasie stworzyć.

Digitalizacja w latach 2019-2022	
Stan na dzień	Liczba pozycji inwentarzowych
31.12.2019	1938
31.12.2020	2081
31.12.2021	2209
30.06.2022	2250 (ok. 7 % zbiorów)

Zgromadzone w Muzeum Rolnictwa zbiory służą nie tylko organizacji ekspozycji i pokazywaniu sposobu życia naszych przodków, ale także wskazywać mają trendy rozwojowe rolnictwa i mobilizować do budowania jego przyszłości. Zbiory stanowią sedno funkcjonowania i realizacji misji muzeum, są podstawą jego istnienia. Jako muzeum jesteśmy miejscem, w którym historia opowiadana jest na ekspozycjach przez zgromadzone kolekcje. Tylko właśnie muzealia, a nie multimedia lub aranżacja ekspozycji, budują muzealną opowieść. Zwiedzający przychodzą oglądać zabytki, chcą dogłębnie je poznać, czuć ich fizyczną obecność, wejść do wnętrza, zobaczyć jak były używane i w jakim celu, w jakim kontekście występują. Wielkość zgromadzonych zbiorów, trudności z odpowiednim ich magazynowaniem nakładają na nas obowiązek strategicznego planowania ich rozwoju, zdefiniowania i świadomego ograniczania typów kolekcji, na których muzeum będzie się koncentrować. Zgodnie z jego misją wymagać to będzie konsekwencji w nabywaniu obiektów, opracowania przez opiekunów kolekcji planów ich rozwoju, a także swego rodzaju ich kategoryzacji. Zwracać będziemy przy tym uwagę na reprezentatywność artefaktów dla obszaru Polski i okresu historycznego, w którym występują, co ma umożliwić zrekonstruowanie na ich podstawie określonego wycinka rzeczywistości.

Prowadzenie prawidłowej polityki gromadzenia zbiorów wymaga także kompetentnego działania komisji zakupów oraz podejmowania trafnych decyzji uzupełnienia kolekcji przez liczne propozycje darowizn. Ich ilość świadczy o sile oddziaływania muzeum i stosunku społeczeństwa do posiadanych zabytków. Niemniej nie może być tutaj przypadkowości i nieodpowiedzialności. Zakupom towarzyszyć musi systematyczne opracowanie kart oraz ich bieżąca aktualizacja. Dotyczy to także biblioteki, której bogate zasoby wymagają nie tylko przystąpienia do digitalizacji najcenniejszych pozycji i zwiększenia w ten sposób ich dostępności. Biblioteka poprzez opracowanie i upowszechnienie katalogu zbiorów powinna wejść do obiegu krajowego. Podobnie stać się musi z archiwum naukowym posiadającym wiele cennych obiektów, które nie są jeszcze dostępne w sieci.

Wielkość zasobów bibliotecznych na koniec 2021 r.	
Książki	24 651
Czasopisma	7 465
Broszury	5 413

Digitalizacji podlegać będą także wydawnictwa własne, które nie są dostępne w sprzedaży, a stanowią poważny dorobek naszej instytucji (na przykład roczniki). Zarówno archiwum naukowe, jak i biblioteka selektywnie i rozważnie muszą uzupełniać swoje zasoby. Szczególnie wobec dość powszechnych darowizn książkowych ich selekcja musi być dostosowana do potrzeb uzupełniania zbiorów i możliwości ich magazynowania.

Poszerzaniu i uzupełnianiu zbiorów towarzyszy dbałość o poprawę warunków ich przechowywania. Wybudowany nowy magazyn wysokiego składowania (1706 m²) systematycznie wy-

posażony jest w kolejne regały zgodnie z możliwościami ich zagospodarowania i uzupełniania w kraty pomostowe zwiększające realną powierzchnię składowania. Kupujemy systematycznie pochłaniacze wilgoci i tam gdzie potrzeba nawilżacze. W sposób ciągły badane będą i rejestrowane warunki klimatyczne przechowywania zbiorów. Wyremontowany został magazyn M-22 o powierzchni 360 m² i obecnie jest przygotowywany do zapełnienia, co zdecydowanie poprawi warunki gromadzenia części eksponatów znajdujących się obecnie w namiotach.

Konserwacja

Wzrasta systematycznie kwota przeznaczona na konserwację zbiorów:

2020 rok	270 000 zł
2021 rok	604 000 zł
2022 rok	621 000 zł(plan)

Jest to możliwe dzięki dotacjom celowym Samorządu oraz Ministerstwa Kultury uzupełnianym także przez wkład własny (pochodzący także z dotacji Samorządu). Doposażamy i poprawiamy na bieżąco warunki pracy pracowni konserwatorskich, gdzie zatrudniamy wysokiej klasy konserwatorów i pracowników konserwatorskich. Stały kontakt ze środowiskiem naukowym zapewniają organizowane co dwa lata konferencje pt. „Zachowanie i konserwacja zbiorów muzealnych”. Umożliwia to bezpośrednią wymianę doświadczeń i zapoznanie się z osiągnięciami nauki, a także nowymi metodami konserwacji i zachowania zbiorów. Przywiązywać będziemy uwagę do samokształcenia i udziału w szkoleniach i konferencjach pracownikom działu Głównego Konserwatora. W dalszym ciągu uruchamiać będziemy te artefakty, których stan to umożliwia. Nieruchome przedmioty bowiem nie wzbudzają żadnego zainteresowania tych, którzy nie widzieli, jak one pracują. Prezentacje w praktycznym działaniu maszyn rolniczych i wytworów rzemiosła wiejskiego daje możliwość atrakcyjnego pokazania życia i pracy mieszkańców wsi. Pozwala także zrozumieć przebieg postępu technicznego w rolnictwie i docenić ciężką pracę rolnika. Musimy zwiększyć planowane ilości obiektów wymagających konserwacji zachowawczej. W dalszym ciągu pomimo zwiększających się nakładów, poprawy warunków magazynowania

zbiorów stan niektórych obiektów, szczególnie techniki rolniczej wymaga zdecydowanego działania. Podobnie stać się musi z obiektami przechowywanymi nadal w namiotach lub co gorsza na wolnym powietrzu. Tak jest na przykład z kolekcją samolotów agrolotniczych. Zwiększona ilość środków finansowych umożliwi planowanie prac konserwatorskich poza własną pracownią. Z tego względu czynić będziemy dalsze usilne starania o ich pozyskanie w Ministerstwie Kultury i Samorządzie. W tym wypadku musimy dbać o opracowanie zakresu prac konserwatorskich i spełnienie przez wykonawcę wszystkich zaleceń.

Wymagać będziemy ścisłego przestrzegania obowiązujących w muzeum procedur, ich systematycznego przeglądu i uzupełnienia. Mając świadomość, że działania konserwatorskie obejmują niemal każdą aktywność muzeum, zasady dobrych praktyk związanych z obchodzeniem się z obiektami muzealnymi muszą być znane, dostępne i stosowane przez wszystkich pracowników. Wymaga to od konserwatorów przeprowadzania odpowiednich szkoleń dla pozostałych pracowników muzeum. Główny Konserwator natomiast zobowiązany jest do realizacji i czuwania nad szeregiem procesów zarządczych, do których należy nadzór nad pracownikami konserwacji czy administrowanie pracami działu (planowanie zadań konserwatorskich i budżetu, zakupy materiałów, zarządzanie personelem itp.). To także między innymi zarządzanie projektami w dziedzinie konserwacji, dbanie o jakość usług zewnętrznych, zarządzanie klimatem w magazynach zbiorów i warunkami ich ekspozycji, troska w trakcie ruchu muzealiów i szkolenia pracowników Muzeum z zakresu profilaktyki konserwatorskiej. Przekładać się to będzie na prawidłowe sprawowanie nadzoru nad stanem muzealiów i skuteczną ochronę zbiorów, zapewni zintegrowaną opiekę nad całą kolekcją muzealną.

Upowszechnianie zbiorów

Definiując misję i wskazując kierunki rozwoju Muzeum Rolnictwa musimy, pamiętać, że ten typ muzeum, tak jak wszystkie inne instytucje kultury, powinien się zmieniać wraz z czasami, w których przyszło mu działać. Zmieniające się i narastające wymagania widza muzealnego, oczekującego coraz to nowszych doznań (przeżyć i emocji), a także narastająca potrzeba uwzględnienia ekspansji nowych technologii, szczególnie cyfrowych, powoduje konieczność uświadomienia sobie tego faktu przy planowaniu wszystkich naszych przedsięwzięć. Mając to na uwadze, poszukiwać będziemy nadal nowych rozwiązań i sposobów kontaktu z widzem muzealnym, metod kreowania ekspozycji zbiorów i atrakcyjnych form przekazu, wzbogacania oferty edukacyjnej dla różnorodnych grup społecznych. Dostosowywać się będziemy zarówno w przestrzeni rzeczywistej, jak i wirtualnej do zróżnicowanych potrzeb publiczności muzealnej. Dostosujemy nie tylko infrastrukturę (podjazdy dla wózków inwalidzkich, kąciek do przewijania i karmienia dzieci, gastronomia muzealna, sklepiki z pamiątkami), ale też przewodniki i działania edukacyjne uwzględniające potrzeby i wymagania osób niepełnosprawnych (także audioprzewodniki i strona internetowa, przewodniki z tekstem przystosowanym dla osób z niesprawnością intelektualną).

Multimedia

Zwrot ku publiczności muzealnej i stosowane przez muzeum interaktywne formy pracy, takie jak żywe muzeum (uruchamianie maszyn i urządzeń do pracy w rolnictwie, żywe zwierzęta), prezentacje i pokazy (prace w polu, sadzie, rzemiosło i prace domowe), nie mogą być wypierane przez multimedia. Konieczność zmian w zakresie praktyk wystawienniczych, przeświadczenie,

że życie obecnie toczy się także w przestrzeni wirtualnej, powoduje, że obecność nowych technologii w naszym muzeum stała się oczywista, a ich stosowanie w trakcie realizacji ekspozycji traktowane jest przez pewne grupy zwiedzających jako kryterium nowoczesności i wiarygodności muzeum (szczególnie wobec pokolenia „sieci”). Przywiązywać będziemy zatem szczególną uwagę dla wyznaczenia odpowiedniej proporcji pomiędzy multimediami a eksponatem muzealnym. Pamiętać przy tym będziemy, że sama ich obecność na ekspozycji nie jest wyznacznikiem nowatorskiego charakteru wystawy, a ważne są treści, które przekazujemy. Podkreślam ponownie - to muzealia są podstawą istnienia Muzeum Rolnictwa, a multimedia spełniają w muzeum rolę „narzędzia” i są służebne wobec nich. Zwiedzający, w naszym przeświadczeniu, przychodzą oglądać oryginalne zabytki, chcą poznać ich funkcjonowanie (także w ruchu), zobaczyć jak były używane, a nawet podejmują próbę pracy nimi (także ich repliką czy kopią). Multimedia uzupełniają ekspozycję. Pomagają zrozumieć znaczenie obiektu, pokazują obiekt w kontekście czy pierwotnej formie (film, zdjęcia, nagranie, inscenizacja). Nie zastąpią eksponatu, ale wzbogacają ekspozycję, uzupełniają i wzmacniają przekaz. Starać będziemy się stosować je w sposób przemyślany, rozsądnie i z rozmysłem jako narzędzie pracy w rękach kuratora wystawy, a nie w celu zastępowania oryginalnego obiektu.

Wystawy

Uwzględniając powyższe uwagi, będziemy realizować upowszechnianie zbiorów własnych na 32 wystawach stałych w Szreniawie, z których większość została zmodernizowana. Obok wystaw stałych zajmujących powierzchnię przeszło 30 000 m² łącznie z wystawami plenerowymi dysponujemy sadem wielkości 6000 m², 12 hektarami pól uprawnych i dwoma parkami przydworskimi (Uzorzewo, Szreniawa), które służą do prowadzenia działalności wystawienniczej i edukacyjnej (wystawy planszowe, prezentacje i pokazy).

W dalszym ciągu modernizacji należy poddać wystawę stałą w Szreniawie pt. „Narzędzia i maszyny do zbioru i omlotu roślin” w pawilonie 12 po wykonaniu planowanego remontu ele-

wacji. Zmianom podlegać będzie (po wykonaniu rozbudowy) także wystawa maszyn ciężkich na folwarku i tzw. „Muzeum Tarpana” po remoncie drugiej części zabytkowej obory. Wystawa ta rozszerzona będzie o obecnie kompletowaną ekspozycję jednośladów z częścią edukacyjną. Gorzelnia, po ewentualnym zakupie zbioru etykiet i akcesoriów wódczanych, może wzbogacić się o wystawę stałą pt. „Szlachetne wydanie okowity”. Pozostałe wystawy stałe w Szreniawie i oddziałach będą wzbogacane i modernizowane w miarę potrzeb i możliwości poprzez ich wirtualizację i ewentualne unowocześnienie aranżacji. Zmiany dotyczą Muzeum Gospodarki Mięsnej w Sielinku w kontekście prowadzonych remontów okien, muzeum w Jaraczu - wystawy w młynie wodnym i w stajni, a także przygotowanych ekspozycji szparaga i chmielu w muzeum w Nowym Tomyślu. W tym ostatnim wypadku realizacja wystaw będzie możliwa tylko po rekonstrukcji budynku obory. Rozbudowa wystaw w oddziale w Uzarzewie i Swarzędzu odbędzie się po wyjaśnieniu stosunków własnościowych, a ewentualnych modernizacji dokonywać będziemy tylko w wypadku ekspozycji plenerowych.

Szeroka tematyka wystaw stałych, zarówno w Szreniawie, jak i w oddziałach, obejmuje sposoby uprawy, rozwój i zmieniające się metody produkcji rolnej, techniki i technologie przetwórstwa rolno-spożywczego, żywe zwierzęta gospodarskie. Wspólnie z organizowanymi wystawami czasowymi (w całym okresie swej działalności muzeum zorganizowało ich blisko 700) jest to podstawa bogatej działalności upowszechnieniowej, która opiera się na prezentowanych zbiorach (przede wszystkim własnych) i służy szerokiej edukacji społecznej i popularyzacji wiedzy.

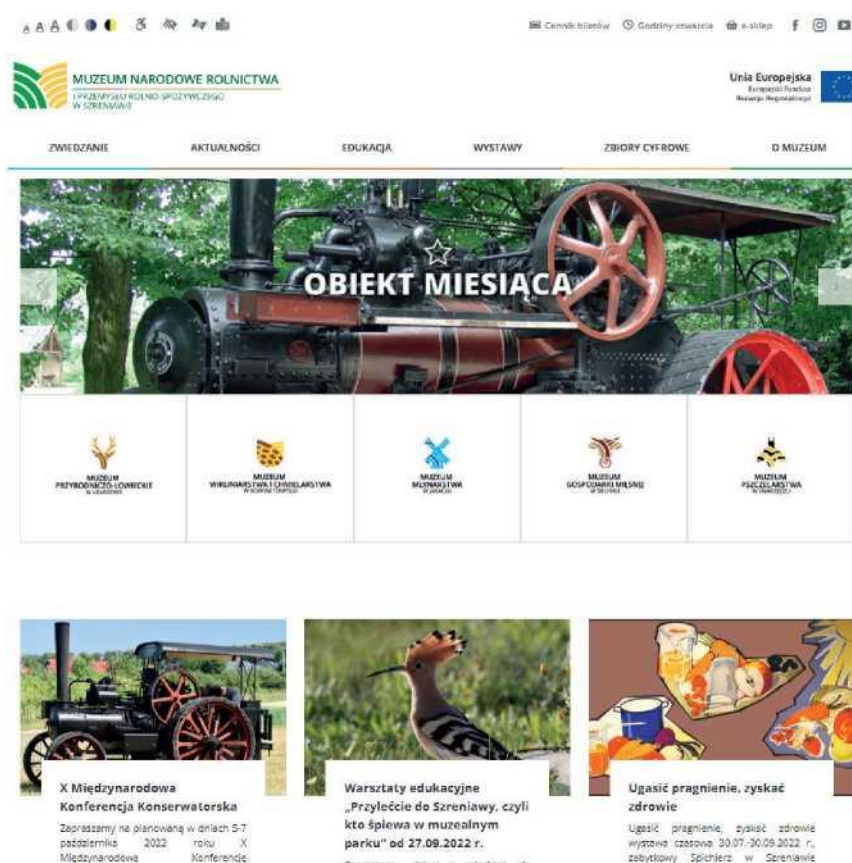
Wystawy stałe i czasowe nadal będą uzupełniane działaniami w przymuzealnym sadzie starych odmian drzew, a na polu prezentacją prac uprawowych (wykopki, żniwa) czy pokazami pracy maszyn i urządzeń gospodarskich.

Kontynuować będziemy hodowlę zwierząt gospodarskich raz zachowawczych jako żywą formę wystawienniczą świadcząca o bioróżnorodności i pokazywać jej znaczenie dla współczesnego człowieka. Wykorzystywać będziemy pokazy pracy zwierząt tradycyjnymi metodami, upraw roślin i starych odmian do kształtowania świadomości ekologicznej naszych odbiorców (dzieci i młodzieży, a także dorosłych). Mamy przy tym świadomość, że dla młodego pokolenia wizyty w sadzie, ogrodzie zielarskim czy na poletkach tradycyjnych roślin demonstracyjnych upraw lub w oborze są często jedyną okazją zapoznania się z tym żywym dziedzictwem i bogactwem narodowym. Mamy obecnie wręcz narastający obowiązek przekazywania następnym pokoleniom tej bogatej spuścizny, dlatego poszerzać będziemy możliwość bezpośredniego kontaktu z tym żywym świadectwem kultury naszego narodu. W ten sposób opowieść o dawnym rolnictwie i życiu wsi staje się opowieścią o ekologicznym i zróżnicowanym stylu życia. Przykłady pozyskiwania energii w elektrowni wodnej, z wiatraka czy fotowoltaiki w muzeum młynarstwa w Jaraczu, przykłady wszechstronnego wykorzystania wikliny w ochronie i kształtowaniu środowiska, (składowiska odpadów, efektywne płyty drogowe i ekrany dźwiękowe) lub edukacja o znaczeniu hodowli pszczoł dla upraw polowych wskazują na potrzebę naszej dalszej aktywności w rozwiązywaniu problemów ochrony środowiska i kontynuacji edukacji społecznej związanej z tą tematyką.

Wszystkie dotychczasowe doświadczenia w pracy muzeum z żywymi zwierzętami ras zachowawczych, upraw sadowniczych i polowych posłużą do dalszego wzbogacania programu edukacyjnego muzeum. Starać się będziemy wykorzystać ogromny potencjał wielorakiego ich wykorzystania w naszej działalności, czy to w aspekcie chowu ras uznanych za zachowawcze (75 ras linii czy rodów), w aspekcie poznawczo-emocjonalnym odnoszącym się do widza muzealnego, czy też jako oryginalne formy wystawiennicze i edukacyjne przekazujące wiedzę o warunkach i systemach utrzymania i użytkowania zwierząt, a także w rekreacji (przejazdy bryczką,

kucyk). Pole, sad, chów ras zachowawczych pozostaje nadal bazą wyjściową dla organizowania prezentacji i pokazów oraz lekcji muzealnych, które cieszą się narastającym zainteresowaniem.

Wspomagać działalność upowszechnieniową będzie nasza obecność w przestrzeni wirtualnej. Bez nowoczesnej strony internetowej niemożliwe jest kreowanie atrakcyjnego wizerunku muzeum. Dlatego budować będziemy szeroki i dostępny zarazem zakres tematyczny strony internetowej z prostą nawigacją i atrakcyjną grafiką. Ważnym staje się redaktor strony, dbający o jej aktualność i komplementarność oraz dostępność dla osób z niepełnosprawnościami (na przykład niedowidzących, z niepełnosprawnością ruchową planujących trasę zwiedzania). Poza stroną internetową inną formą upowszechniania i komunikowania się z naszą publicznością są media społecznościowe, wśród których wymienić należy Facebook, Instagram, rzadziej Twitter. Stanowią one najcenniejszy sposób dotarcia do dotychczasowych zwiedzających, jak i potencjalnych zainteresowanych naszą działalnością. Stają się niezbędną platformą dialogu muzeum z widzem. Powiązanie z YouTube daje możliwość korzystania z baz filmów, spotów, wykładów i paneli dyskusyjnych.

Nauczyliśmy się konwersji wystaw i wydarzeń z rzeczywistych do wersji cyfrowej, by wyjść naprzeciw potrzebom zwiedzających utrzymywać i nawiązywać dialog online z odbiorcami. Wykorzystaliśmy i nadal wykorzystywać będziemy „doświadczenia COVID’owe” do kontynuowania i stosowania mediów w komunikacji z widzami i edukacji wirtualnej. Kontynuować będziemy sprawdzone rozwiązanie hybrydowe, tj. wydarzenia odbywające się w muzeum są jednocześnie transmitowane do sieci (na przykład seminarium „Chłop-niewolnik?”).

Strona internetowa, która jest najchętniej wykorzystywanym kanałem komunikacji, wzmacniana będzie i nadal wzbogacana rozbudowywanymi portalami noszącymi tytuł „Cyfrowe dziedzictwo wsi i rolnictwa polskiego” oraz „Etno Wielkopolska”. Portale zbudowane dzięki programom Ministerstwa Kultury i wkładowi samorządu zawierają między innymi materiały do edukacji szkolnej, ale także odwzorowania kolekcji i katalogu zbiorów.

Są to początki pracy nad cyfryzacją zbiorów, które będą wymagały zabezpieczenia w środki finansowe i planowego rozwoju.

Przewidujemy więc w latach 2023-2024 kontynuację digitalizacji zbiorów i udostępnianie na portalach „cyfrowe dziedzictwo wsi” takich kolekcji, jak między innymi:

- skrzynie ludowe (etnografia) - 30 szt.
- wycinanki ludowe (etnografia) - 300 szt.
- pługi (technika rolnicza) - 130 szt.
- kolekcja depozytów (archiwum ikonograficzne) - 800 szt.
- najstarsze dokumenty archiwum naukowego oraz cymelia biblioteki - 70 szt.

W tym celu składać będziemy wnioski o dofinansowanie do Ministerstwa Kultury w ramach programu Kultura Cyfrowa i innych programów. Takim przykładem jest projekt pt. „Rolnicza opowieść - modernizacja muzealnej ekspozycji w celu powstania audiowycieczki” finansowany także przez Ministerstwo Kultury i Samorząd Województwa Wielkopolskiego. Wymaga on w latach następnych spopularyzowania i powinien być szeroko udostępniany widzom naszego muzeum, mogącym czuć się zagubionymi na 10 hektarowej przestrzeni. Planowanych jest 6 wariantów narracji dostosowanych do różnych potrzeb odbiorców, także z niepełnosprawnościami, dla rodzin z dziećmi i osób dorosłych. By sprawnie realizować tego typu zadania, konieczne będzie szkolenie i podnoszenie kompetencji pracowników nie tylko komórki informatycznej, ale i pozostałych działów, oraz myślenie i planowanie strategiczne oparte na badaniach potrzeb widza realnego i wirtualnego.

Edukacja/nauka

Rozwój naszego muzeum szczególnie jest widoczny w działaniach edukacyjnych, a programy są rozbudowane i zróżnicowane oraz dostosowane do wielorakich potrzeb zwiedzających (skierowane do młodzieży szkolnej i akademickiej, seniorów, rodziców z dziećmi i grup zawodowych). Koncentrując muzealną edukację na widzu, staramy się kształtować jego zainteresowania i doskonalić naszą ofertę. Za naczelną zasadę edukacji muzealnej przyjęliśmy interaktywne zgłębianie proponowanych tematów w oparciu o muzealne eksponaty. „Tchnienie życia” w „martwe” eksponaty i nawiązanie z nimi bezpośredniego kontaktu przez widza muzealnego wzbudzają ogromne zainteresowanie i umożliwiają prowadzenie bogatej działalności edukacyjnej i upowszechnieniowej opartej na prezentowanych zbiorach. Starać się będziemy nadal, ażeby uczyć o dawnym rolnictwie i życiu wsi, mówić i nawiązywać do aktualnych problemów społecznych związanych z zagrożeniami środowiska naturalnego, czy też odnawialnymi źródłami energii. Weryfikować będziemy zarówno pod względem ilościowym, jak i aktualizować do bieżących potrzeb programy dla przedszkoli i szkół - lekcje muzealne i materiały dla nauczycieli w siedzibie głównej, a także w oddziałach (np. „Jesień na Wsi”, „Wielkanoc”, „Boże Narodzenie”, „Jesień w domu i zagrodzie”, „Poznańska pyra”). Imprezy edukacyjne i pokazy edukacyjne, cieszące się zainteresowaniem publiczności muzealnej, będą ściśle powiązane ze specyfiką muzeum i ekspozycjami. Zwracać będziemy uwagę na kształtowanie postaw etycznych dzieci i młodzieży w stosunku do natury, a szczególnie do zwierząt. Podejmować będziemy obok ekologicznych zagadnień tematy dotyczące znaczenia wody dla rolnictwa i gospodarowania jej zasobami, a także

traktować żywność jako temat uprzywilejowany i priorytetowy w naszych propozycjach edukacyjnych. Pokazywać będziemy, skąd pochodzą produkty, które spożywamy, wyjaśniać łańcuch koniecznych działań i umiejętności do ich przetwarzania, eksponować muzealia z tej dziedziny i prezentować odmiany tradycyjnych upraw i ras hodowlanych. Mówiąc dla przykładu o chlebie, mamy okazję przywołać historię uprawy zbóż i ich odmiany, przedstawić metody orki i zbioru, a przy tym pokazać rozwój techniki rolnej i młynarstwa, omówić różne gatunki mąki, zapoznać widza ze sposobami pieczenia chleba i tradycjami związanymi z jego spożywaniem. Podobnie jest z przepisami kulinarnymi i wieloma procesami wytwórczymi. Wspomagać możemy się „wpisaniem” w szlaki turystyczne o tej tematyce („Smaki powiatu poznańskiego”, „Szlak młynów”, „Szlak wikliny”), gdzie wytwórcy prezentują swoją pracę i gdzie możemy nawet uczestniczyć w ich działaniach. Organizować będziemy pokazy kulinarne i konkursy, wystawy sprzętu kulinarnego i naczyń używanych w gospodarstwach. Chcemy stawać się miejscem gromadzenia i zachowania tradycyjnych umiejętności i praktyk związanych z żywnością, miejscem przekazywania tego niematerialnego dziedzictwa następnym pokoleniom. Dlatego kontynuować będziemy badania nad lokalnymi technikami i sprzętem służącym do przyrządzania żywności, nad sposobami jej konserwowania i przechowywania, prowadzić będziemy swego rodzaju ewidencję praktyk kulinarnych i przepisów, aby zapewnić przekaz tego dziedzictwa i uchronić je przed zapomnieniem. Chcemy być miejscem spotkań publiczności z produktem żywnościowym, za którym stoją ludzie, którzy go wytwarzają. Stawać się będziemy miejscem, gdzie widz muzealny

będzie mógł poznać proces przetwórczy od surowca do gotowego produktu. Przy tym nie chcemy sprowadzać rolnictwa i hodowli jedynie do produkcji pożywienia, a pokazywać będziemy szerszą ofertę mającą silny związek z ekspozycjami muzealnymi, powiązaną z określonym tematem wydarzenia i stwarzającą warunki do edukacji, wypoczynku i dobrej rozrywki.

Szczególnej uwagi wymaga zapewnienie bezpieczeństwa wydarzeń i ich uczestników oraz obsługujących je pracowników. Zarówno uruchomienie maszyny rolniczej (silniki, traktor, mło-

carnie, siewniki itp.) jak i prace polowe z udziałem żywych zwierząt stanowić mają nie tylko atrakcję, ale być wzorem perfekcyjnego i bezpiecznego przygotowania ich przebiegu. Zapewniamy to poprzez przestrzeganie zasad planowania i kosztorysowania oraz włączenie na wczesnym etapie we wszystkie prace organizacyjne pracowników działu edukacji, kustoszy i inspektora bhp.

Podobnie wymagać będziemy ścisłego współdziałania z działem edukacji kuratorów wystaw w trakcie ich planowania i realizacji. Traktować będziemy więc całe muzeum nie tylko jako instytucję przechowującą i upowszechniającą dziedzictwo narodowe, ale edukującą szeroko społeczeństwo w zakresie przedmiotu naszych zainteresowań. Zapewniamy edukacji muzealnej odpowiednią rangę w naszej działalności i organizacji pracy, także wzmacniając zespół nie tylko etatowo, ale także budując grupy nietatowych współpracowników zewnętrznych i partnerów instytucjonalnych wspierających zadania działu. Pozwoli to na koordynowanie przedsięwzięć, inicjowanie nowych form aktywności i wzmocni pracę w siedzibie głównej i oddziałach. Nasza publiczność postrzega przecież muzeum poprzez jakość i atrakcyjność oferty, jej różnorodność i innowacyjność, dostosowanie działalności do różnych grup wiekowych, osób wykluczonych i nieprzystosowanych społecznie.

Pracy edukacyjnej towarzyszyć będzie koncentrowanie się na dokumentowaniu spuścizny materialnej, ale także i niematerialnej, poprzez intensyfikację badań nad dziedzictwem kulturowym wsi i rolnictwa. Do tego potrzeba kadry pracowników działalności podstawowej, którzy są głęboko osadzeni w pracy badawczej a zarazem cechuje ich znajomość specyfiki działalności muzealnej i prowadzonych badań naukowych. A więc tworzenie zespołów do realizacji uzyskanych projektów może przynieść odpowiednie efekty w postaci publikacji czy wystaw. Wspierać będziemy uzyskiwanie przez tych pracowników stopni naukowych, utrzymywać i inicjować współpracę z ośrodkami akademickimi i tworzyć odpowiednią atmosferę dla tej współpracy w muzeum.

Kontynuować będziemy badania związane z dawnym budownictwem folwarcznym, których efektem są wydawane kolejne tomy serii pt. „Majątki wielopolskie”, odnoszące się do poszczególnych powiatów województwa wielkopolskiego. Szukać będziemy sojuszników w finansowaniu tych kosztownych badań. Także zdobyte doświadczenia w badaniach nad niematerialnym dziedzictwem wielkopolskiej wsi będą przynosiły kolejne tomy „Atlasu niematerialnego dziedzictwa

kulturowego wsi wielkopolskiej”. We współpracy z Fundacją Ochrony Dziedzictwa Kultury Wsi i Rolnictwa wydawać będziemy kolejne tomy rocznika pt. „Dziedzictwo Kulturowe Wsi” oraz Rocznika Muzeum Narodowego Rolnictwa (wyszło już 36 tomów).

Organizować będziemy samodzielnie, a także jako współorganizatorzy sprawdzone i uznane konferencje naukowe. Obok wspomnianej już i cieszącej się dużą liczbą uczestników z kraju i zagranicy konferencji pt. „Problemy muzeów związane z konserwacją i zachowaniem zbiorów”, także organizować będziemy spotkania związane z tematyką pobytu w muzeum osób wykluczonych i niepełnosprawnych. Jako współorganizatorzy pracować będziemy z innymi instytucjami przy organizacji konferencji (w tym roku odbędzie się piąta tego typu) poświęconej przedstawicielom pracy organizacyjnej, ochronie wód (konferencja w Jaraczu) czy wykorzystaniem w pracy muzealnej pola, sadu lub zwierząt

ROCZNIK
Muzeum Narodowego Rolnictwa
i Przemysłu Rolno-Spożywczego
w Szreniawie

Tom 36

gospodarskich. Zapewniamy także aktywną obecność pracowników Muzeum Rolnictwa w seminariach, konferencjach czy innych wydarzeniach zewnętrznych. Jest to ważny element samokształcenia, zdobywania doświadczeń i wiedzy zapewniający rozwój zawodowy.

Plan pracy naukowej organizowanej przez muzeum, w której uczestniczą nasi pracownicy, jest niezwykle różnorodny - znajdujemy tematy poświęcone zarówno historii wsi i rolnictwa, etnologii, jak i pracy organicznej, ale też praktycznych rozwiązań metodycznych. Będziemy nadal przywiązywać dużą wagę do współpracy z placówkami naukowymi, a poprzez Międzynarodową Organizację Muzeów Rolniczych (AIMA) uczestniczyć w międzynarodowych kongresach poświęconych wytyczaniu koncepcji nowoczesnych metod pracy muzeów rolniczych na świecie. Praca nad opracowaniem własnych muzealnych zbiorów będzie wymagać od pracowników systematyczności i samodyscypliny i niedopuszczania do powstawania zaległości. To musi być priorytet w działalności naukowej muzeum.

Jeżeli mamy uchodzić za nowoczesne muzeum, to musimy odpowiadać na każde wyzwanie współczesności i nawet przyszłości. Wszystkie elementy naszej instytucji muszą podlegać modernizacji, aby nie odstawały od współczesnych wymogów. Takim elementem staje się także sklepik muzealny, którego wygląd, asortyment rzutuje na całościowy wizerunek muzeum i wspomaga działania promocyjne instytucji. Wspiera jego działanie sklep internetowy, którego asortyment musi być powiększany i oparty o specyfikę placówki, o „towary bliskie” muzeum, mające związek z charakterem i celami instytucji.

Wizerunek Muzeum Narodowego Rolnictwa to efekt długoletniej, zmuśnionej pracy i zabiegania o pozytywny obraz w świadomości społecznej całego zespołu pracowników. Zarówno mającego osobisty kontakt i bezpośrednie relacje z odwiedzającym muzeum pracownika kasy i sklepiku, opiekuna ekspozycji, jak i przewodnika i pracownika merytorycznego. To oni tworzą atmosferę wokół widza podczas jego pobytu w muzeum, podczas różnych wydarzeń, lekcji muzealnych, warsztatów, pokazów czy spotkań. Także aktywna i dynamiczna oraz wielokierunkowa działalność promocyjno-informacyjna i marketingowa pomoże nie tylko zdobyć nowego widza, ale także ułatwi dotarcie przekazu o wydarzeniu muzealnym do szerokiej grupy odbiorców. Na promocję i marketing musimy przeznaczać coraz więcej sił i środków, by przeciwstawić się zalewowi informacji docierających do naszych zwiedzających, a także alternatywnym propozycjom, jakie stawia przed nami stale rozwijający się i dynamiczny tzw. rynek wolnego czasu. Chcąc sprostać wymaganiom, nie możemy sobie pozwolić na marginalizowanie i bagatelizowanie potrzeb zwiedzających. Będziemy brać pod uwagę opinię naszych odbiorców o naszej działalności. Wizyta w naszym muzeum ma dostarczać nie tylko wiedzy i umiejętności, edukować i wychowywać, a czynić to z uwzględnieniem elementu rozrywki i niepowtarzalnej atmosfery, nacechowanej wręcz emocjonalnymi przeżyciami. Kreować musimy nowe „produkty” o wysokich walorach poznawczych i kulturotwórczych. Takie podejście umożliwi uzyskanie efektu w postaci uznania nas za instytucję twórczo adaptującą nowoczesne zasady i narzędzia pracy muzealnej. Chcąc sprostać narastającym wymaganiom ze strony organizatorów i widza muzealnego, musimy twórczo implementować nowoczesne metody zarządzania, traktować zbiory jako centrum naszej aktywności - produkt dodany, który należy „sprzedać”. W tym celu musimy stosować różne zabiegi promocyjne, reklamowe ułatwiające upowszechnianie naszych niepowtarzalnych zbiorów; organizować coraz bardziej atrakcyjne i niedostępne w innych obszarach wydarzenia pozwalające zwiedzającym na atrakcyjne zapoznanie się z naszymi zbiorami; starać się docierać do coraz szerszego kręgu odbiorców.

Umożliwić to może jedynie oddana, zaangażowana i rozumiejąca misję, jaką pełni wobec społeczeństwa, kadra muzealna.

Kadra

Kadra muzealna musi być należycie przygotowana do swoich zadań zarówno pod względem edukacyjnym, mentalnym, jak i etycznym, a także w zakresie standardów zachowań. Starać się będziemy o zapewnienie odpowiedniego ilościowego stanu zatrudnienia, co w pełni jest uzasadnione narastającymi wymaganiami i wzorcami funkcjonowania instytucji, jaką jest muzeum narodowe. Poświęcimy czas i wysiłki na pozyskiwanie i utrzymanie pracowników odpowiednio przygotowanych do pracy w muzeum i troszczyć się będziemy o ich rozwój. Czynić to będziemy przez organizację szkoleń wewnętrznych, jak i poprzez udział w szkoleniach prowadzonych przez wyspecjalizowane instytucje. Umożliwiać będziemy pracownikom zdobywanie odpowiednich kompetencji językowych, informatycznych i zawodowych przez uczestnictwo w kursach specjalistycznych i edukacji indywidualnej. Stosunek przełożonych do pracownika, życzliwe wzajemne relacje, szacunek i uprzejmość wobec siebie mają dawać poczucie bezpieczeństwa i komfortu w sprawowaniu powierzonych zadań. Tworzenie dobrej atmosfery, dobrych warunków socjalnych, godne traktowanie przez kadrę kierowniczą jest warunkiem koniecznym do innowacyjnego, twórczego rozwoju muzeum. Sprawdzianem będzie taka organizacja pracy i zarządzania instytucją, by była ona otwarta na liczne wyzwania współczesności, potrzeby demokratyzującej się coraz bardziej, zróżnicowanej kulturowo i wymagającej publiczności.

Troska o rozwój kompetencji kadry muzealnej, rozwiązywanie aktualnych i prorozwojowych problemów materialnych nie powinny w żaden sposób przesłaniać realizacji misji Muzeum Narodowego Rolnictwa w Szreniawie. Dorobek i dotychczasowe doświadczenie, formy i metody pracy będą nadal twórczo rozwijane z uwzględnieniem aktualnych potrzeb i możliwości działania i służyć realizacji zadań stawianych przez organizatorów i społeczeństwo.

Jan Dąkowiak